

njivah najde. Ravno to svetjem tudi vsakimu pridnimu kmetovavcu, de naj si nabera korunoviga semena, kolikor more, iz kteriga si bomo scasama zopet zdrav in lep korun zarediti zamogli.

V Šiški 6. Velkiga serpana 1846. F. Šmidt.

Od tergatve.

(Iz Dolenskiga).

Mende ni žlahtnišiga sadja na svetu memo grojzdja.

Namen vinogradov je veliko dobriga, sladkiga grojzdja in dobriga vina perdelati. Kdor pa hoče veliko dobriga vina perdelati, mora po podukih Vinoreje žlahtne tert, vinograde v pravim kraji, v pravi gorki zemlji imeti, jih prav obdelovati, lepo, gorko jesen imeti, in na zadnje čakati, de je grojzdje popolnoma zrelo; potlej še le grojzdje brati. Desiravno je na vsim delu veliko ležeče, vender je na branji ali na tergatvi nar več. Marsikteri bi vino še veliko boljši in žlahtniši imel, tudi iz manj žlahtnih tert, če bi počakal, de bi grojzdje zadosti zrelo bilo in bi prav bral.

Bomo govorili tedej tukaj nekoliko od tergatve ali branja in ožemanja grojzdja.

Od časa branja ali tergatve.

Pravi čas za tergatvo je, kadar je grojzdje popolnoma zrelo, in kolikor je nar bolj mogoče, v lepim, jasnim vremenu; in ne prej začeti, de ga sonce obsija in osuši. Zjutrej v rôsi ali prec po dežji ne brati.

Zrelo pa je grojzdje tačas kadar je toliko sladko, kolikor biti zamore. Se vé de to ni dvé leti enako. V mescu Kimovcu navadno per nas na Dolenskim grojzd zori. Če je tačas lepó, gorkó vreme, in če grojzdov že prej vreme, toča skazila ni; če ga rija ni sterla, ali sopar poparil, bo grojzdje v drugi polovici mesca Kimovca *) začelo mehčati in sladko delati se, nekterih plemen prej, nekterih pozneje; na nizkih goricah prej, na visočjih gorah pozneje. Per nas zori nar prej ipavšina, potlej belina, javor, lipna, tična, in na zadnje muškotel in zelenika. Je v vinogradu zmešano grojzdje mnozih plemen, je dobro počakati de vse dozori.

Je jagoda desiravno sladka še zlo napeta, je vodene reči še dovolj v njej, in koža je debeliši kakor nedozorjena. Jagoda mora vodeno reč, kolikor nar bolj more, zgubiti, de dobro vino da, in zatorej mora grojzd za dobro vino bolj zrel biti, kakor drugo sadje. Če je tudi grojzd že sladak, pa ima še dovolj vodene reči v sebi, ne bo dal žlahtniga vina. Voda ni zanič v vinu. Nič ga bolj ne skazi, kakor voda ali vodena reč.

Iz tega se lahko vé, kdaj de je čas brati; takrat namreč, kadar je cukrena v grojzdji dovolj dodelana, vodena pa zlo zginila; to je, kadar je grojzdje popolnoma zrelo, bolj kakor vse drugo sadje, ki je le za jed, ne pa za vino. Se začne jagoda od zrelosti že nekoliko gerbančiti, tačas tudi vodena reč bolj in bolj v nji mine, in takrat brati bi nar boljši bilo, pa ne prec po dežji ali pa clo v dežji, ko jagode, desiravno zrele, veliko vode po tert in po zraku spet v se dobé; ampak počakati je, de se grojzd spet osuši, kér zrela jagoda prej kot nezrela, vodeno več zopet oddá, se shlapi. Pa ubogi kmetič, ki ima vinogradčik, vina pa že nič, ki ga silno želi, komaj čaka, de

bi bral in vince, bodi kakoršno hoče, berž pil. Tudi se bojé mraza, deževniga vremena in de bi grojzdje ne gnilo. Pa jagoda v deževnim vremenu nar raji le takrat počí in gnije, ko še ne zrela se vode napije, in tolikanj raji, kolikor lepši vreme je prej bilo. Zadosti zrela pa ne poka takó lahko in manj gnije, kakor skušnja učí. Zakaj pa za posebno žlahtne vina (Ausbruch) grojzdje še clo posušé, če ne zató, de se vodena reč bolj zgubi, sama vinska reč in cukrer ostaneta?

(Dalje sledí.)

Korún je začel na Krajskim po več krajih gnjiti.

Z žalostjo oznanimo, de nam gnjiloba korúna zopet letas hudo žuga. Včeraj smo pismo brali, ki so ga gosp. fajmošter Znanc iz Podkrajja Ipavske komisije gosp. Šmidu pisali, rekoč:

„Poslednjo nedeljo na sv. Ane dan po službi božji so zunej cerkve jeli ljudje počakovati, z žalostnimi obrazi se pogovarjati in zdihovati. Poprašam jih kaj de to žalovanje pomeni in enoglasno mi rekó: „Korún je proč — povsod nam gnjuje v zemlji! Oh kaj bomo jedli?“

Gospod fajmošter popišejo začetik in lastnosti letašnje gnjilobe ravno takó, kakor so jo v poslednjim listu Novic gosp. K. popisali. —

V torek, 4. dan tega mesca, smo imeli opravke pri gosp. fajmoštru na Dóbravi poleg Ljubljane in tudi oni so nam žalostno novico oznanili, de pri Njih korún gnjuje. Peljali so nas na dve njivi — kar zagledamo že od deleč kakor od slane perverknjeno, černo perje na steblih! Izrujemo nekaj korúna — gnjil je! in sicer ravno takó, kakor je sploh navadno pri ti bolezni (trohljivosti), de gnjiloba ni samó v sredi, ampak se večidel začne pod kožo krog in krog korúna, de, če ga čez sredo prerežeš, imá rujav obrobek okoli in okoli. Povedali so nam gosp. fajmošter, de se je ta bolezin pretečeni teden neprevidama pokazala, in de je korún do tistiga časa prav lep pridelk obetal; zde se pa bolezin zmirej bolj po njivi razširja. Povedali so nam tudi, de je unidan neki kmet iz Njih fare k Njim prišel, rekoč: „Moj korún je pa na enkrat zrel postal.“ Žaloftna zmota! Mož ni vedil, de ta zrelost je gnjiloba.

Bog daj, de bi s korúnam letas saj hujši ne bila, kot lani! S takim korúnam, ki na njivi začne gnjiti ne bo zde nič drujiga storiti, kot skopati ga in z njim ravnati, kakor smo učili v 48. listu lanjskiga leta; sicer bo marsikteri kmet ob ves pridelk prišel. Korún sicer še ni zrel, tode za živino bi se mordé vunder brez škode zamogel porabiti, če bi se gnjili kosci otrebili in kar je zdraviga in dobriga ostalo, v drobne kerhljice zrezal in kakor sadje do dobriga posušil, de ga boš zamogel potem počasama porabiti.

Preberite, prosimo vas ljubi kmetovavci! vse kar smo lani od korunove gnjilobe v Novicah pisali; dobro prevdarite vse, de ne bo kesanje prepôzno.

Dr. Bleiweis.

Somenj in delitev daril za govejo živino v Šoštanji na Štajarskim 13. Maliga serpana.

Med čveterimi somnji v Šoštanji je od nekdej Šmerječki naj slabši bil; takó tudi letas. Kramarji so se pertožili, de neki clo za málico niso skupili. Kónj so precej vkup prignali, pa večidel le slabe kljuse; pridniga konja že clo na somnji ne bo iskati. Goveje živine ni bilo toliko, kot na Šent-Ahačevjim somnji. Lepih krav so iskali, pa jih najti ni bilo. Težki, rejeni voli so šli v denár; srédne baže so od poprejšnjiga somnja 6 do 12

*) Letašnja letina ga bo prej zarila.

gold. na ceni zgubili; na slabe vole se kupec ozerl ni, in šli so s praznimi vampi na svoj dom nazaj.

Kaj lepiga plemena živina veljá, so se kmetovavci danes tû pri delitvi letnih daril (premi) prepričali. H daritvi so pergnali osem bikov, sedem krav, osem jenic (telic) in gotovo bi jih bili še več pergnali, ko bi potroški za štempljane soseskne in kantonske skazike, de je živinče domače reje, ne bili marsikteriga zadrževali.

Biki so bili porédi lepiga plemena, in težko nam je bilo predstvo po gotovim zaslužku spoznati; dali smo Antonu Mehu, kmetovavcu iz Šoštanjskiga kantona in fare pervo darilo deset terdih, svitlih tolarjev letašnjiga kova. Krave so bile tri práv zale. Darilo — pet tolarjev — smo Andrejcu Gaberšku, kmetovavcu v Šentiljski fari Veljejskiga kantona naklonili. Jenic, posebno iskreniga plemena, lepe reje in postave je petero bilo. Posebne okoljšine so perlastile darilo — tudi pet tolarjev — Francetu Berlizgu, kmetovavcu iz Škalske tehanzijske fare, Veljenjske komisije.

Današnji biki in telice kažejo, de se je domača reja goveje živine v zadnih treh letih tû zlo povzdignila. —

De je per živinski reji na dobrih bikih narveč ležeče, je dognana resnica, in gotovo so premije dobro obrnjene, ki se le takim bikam darijo, ki so svojo dolžnost za pleme storili; koliko se pa namen navadne delitve daril per kravah in telicah doseže, naj skušeni kmetovavci povedó.

Ali bi ne bilo dobro in potrebno, postave za letno delitvo daril v nekterih rečeh predelati? Premije se ne delijo zató, de bi samó mesár lepo živino v pest dobil. Ni dolgo, in na dveh krajih se je zgodilo, de sta bika darilo prejela in že prvi teden v mesnici na plohi ležala; v brejatev so mogli pa krave deleč drugam goniti, ali pa bližeje čisto slabiga junca se poslužiti.

Drugi kmet dobí za kravo darilo in jo tisto uro mesarju prodá; ravno takó se je na drugim kraji s telico zgodilo. Ali niso po taki poti darila v vodo veržene?

Kakšine skušnje pa drugi Štajarski kmetovavci v ti reči imate? Prosim Vas: preberite v 9. in 11. listi tretjiga tečaja oznanilo novih postav na Krajskim za letno delitvo daril za bike, prevdarite jih in sodite, ali bi te postave tudi za Štajarsko deželo k zboljšanju domače reje goveje živine hasnejši ne bile od dozrajnih?

Ponižno prosimo, naj nam tudi častito c. k. vodstvo Krajske kmetijske družbe *) naslédik novo vpejlane šege letne delitve daril po „Novicah“ dobrotljivo oznani, de se bomo védli v ti reči na dognano resnico

*) Ravno tiste razvade, po kterih darila za bike, krave in jenic svojiga namena niso dosegle, kér je obdarovano živino večidel koj po delitvi mesár sabo peljal, so nagnale krajsko kmetijsko družbo, za premembo starih postav prositi. Milostljivi Cesar so dovolili to prošnjo in poterdili nove postave, ktere smo oznanili v 9. in 11. listu Novic lanjskiga leta, tode prvič le za poskušnjo na tri leta. Zdej ste 2 leti pretekle, kar premije samó bikam delimo, ki so po postavah svojo službo skozi 2 leti dopolnili. Druzih skušinj tedej dosihmal ne moremo oznaniti, kakor tele:

1) Vsako leto bikov za pleme pridobivamo, ki svojo službo opravljajo, sicer ne dobé namenjenih daril. Lepih bikov pa je kmetam nar bolj potreba. To je nar važniši reč v reji goveje živine, zató so pa tudi novovpeljane postave veliko koristniši od poprejšnjih.

2) Skušnja dveh let je pokazala, de so živinoredniki s to novo naprava dovoljni, samó to jim ni práv, de za pušanje taiga bika, ki je premijo dobil, ne smejo več ko 2 groša jemati. Po pretečenih 3 letih bo kmetijska družba prosila, de bo posestnikom s premijo obdarovanih bikov pripušeno, navadno poprejšno plačilo jemati.

Vredništvo.

operati, prej kakor stopinjo za spremembo dozrajnih postav storimo.

Pet. Musy,

ud c. k. kmetijske družbe na Štajarskim in vertnarske družbe v Fravdorfi na Bavarskim.

Vesela vest.

(Konec.)

V nedeljo 19. Maliga serpana so svetli knez in škof gospod Anton Martin Slomšek svečano sedež Labudske cerkve nastopili. Že v saboto se je mnogo ljudi iz bližnjih in daljnih krajev sošlo v Svet-Andrež, še več pa v nedeljo. Bilo je duhovnikov vse vkupej 74 in to Labudskih iz Štajarske in Koroške, tudi iz Sekovske in Kerške (Celovske) škofije, pa gospóde in ljudstva, da se je vse terlo, kamor si stopil, bodi v cerkvi ali po ulicah v mestu. V cerkvi Device Marije Lavretanske zunaj mesta se je slavnost začela; po dokončani sveti meši smo šli poredoma od ondod skozi mesto v stolno cerkev; naj prej možki s svojimi mestnimi cerkevni banderi, po tem 12 parov devičic črez in črez belo oblečenih; črez ramo je imela vsaka rudeč pas, pod pazuhu zvezano z dolgimi na strani po telesu visečimi okrajki. Za njimi je prišla dolga red duhovnikov, vsi v svojih cerkevnih oblačilih, kakor tudi dekani in infulirani prošti, vsi spevajoči psalm: „Benedictus“. Potle so prišli svetli knezo-vladika, za Njemi sila ljudi. Kjerkoli se je šlo, so bile na obeh stranéh vsadene zelene drevesca skoz mesto do stolne cerkve; cerkevne vrata, vrata kneževskega grada i. t. d. so bile s cvetjem in z zelenjavo ovenčane. Med tem se je neprenehama streljalo in v cerkvah z vsimi zvonilo.

V stolni cerkvi so nastopili knez svoj sedež in tam stoječi v svoji opravi s pastirsko palico v roki in mitro (škofjo kapo) na glavi, so opravljali navadne obrede. Prečastitljivi prošt Labudske stolne cerkve gosp. Franc Fridrich so bili za cerkevne ustanovitelja (Installationscommissär) z lepo latinsko besedo knezo-vladika pozdravili; knez-vladika pa spet z lepim latinskim govorom odgovorili; za tim so pristopili pričijoči duhovniki po samim k novo-ustanovljenemu knezu vladiku in so pokleknivši pred njega, mu viši-pastirski perstan v znamnje češenja in pokoršine poljubili (kušnili). Na to so knez pridigali besede večniga življenja v nemškem jeziku *) in potem v celi krasoti škofjiga kinča sveto mešo peli. Po meši so duhovniki šli dva in dva iz cerkve pred knezam v knežki grad in so se postavili na obeh stranéh v red po stopnjah noter do jispinih dur; tam so stale tudi one belo in rudečo oblečene devičice, v rokah zvezike rožic deržeče. — Po službi božji je bilo svetovno ustanovljenje (Installation), za to sta bila tukej iz Celovca: žlahtni gospod Janez Spiegelfeld, c. k. vladarski svetovavec in krajski poglavar v Celovcu in pa cesarski svetovavec gosp. Franc Alber. Po ustanovljenji smo šli poredama gosp. knezu-vladiku čestitat; pri ti priložnosti se je podala knezu „Veselica“ v belo žido zvezana, to je nekoliko slovenskih pesem od Labudskih bogoslovcov zloženih in za tim „Slava“ to je tri slov. pesmi od slovenskih domorodcev za to svečanost zložene, ki so bile zvezane v rudečo žido. Vse te pesmi so se pričijočim tudi delile in nepričijočim v Labudski in Celovski škofii razposlale v spomin vesele svečanosti. Pri veliki gostii je bilo še nekaj črez 90 gospodov duhovnih in svetovnih. Gosp. knezo-škof so napili sledeče zdravice: V slavo presvetlemu Cesarju Ferdinandu — v slavo presvetli Cesarici naši, — v slavo vsemu cesarskemu domu — in na zdravje preosvečenemu kardinalu in velikimu škofu Solnogradskemu Miroslavu

*) V Labudski škofii je blizo 278,000 Slovincov, Nemcov pa le blizo 40,000; okoli S. Andreža je pa večí del nemško.